

**DOBROVOĽNÉ ZLEPŠOVANIE VPLYVU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE AKO
NÁSTROJ RACIONALIZÁCIE VO VÝROBNÝCH PODNIKOCH
VOLUNTARY IMPROVEMENT OF ENVIRONMENTAL IMPACT AS A TOOL FOR
BETTER OPERATING OF PRODUCTION COMPANIES.**

Ing. Juraj Šebo, PhD.

Technická univerzita v Košiciach
Strojnícka fakulta
Katedra manažmentu a ekonomiky
Nemcovej 32, 042 00 Košice
juraj.sebo@tuke.sk

Abstract

The article summarizes the major reasons of enterprises for its voluntary pro-ecological activities. Between voluntary tools for better pro-ecological behavior of companies it describes shortly standard ISO 14000, EMAS, eco-labeling and voluntary agreements.

Key words

Industrial companies, ISO 14000, EMAS, eco-labeling, voluntary agreements

Úvod

Priemysel je významným znečisťovateľom životného prostredia. V mnohých firmách však existuje určitá zdržanlivosť v aktivitách v prospech životného prostredia. Vyplýva to zrejme z uvedomenia si nákladov, ktoré environmentálna politika a s ňou súvisiace legislatívne predpisy kladú na priemyselné podniky.

Podnikateľský sektor tradične nazeral na životné prostredie – ako na „prekážku“ v podnikaní, ale dnes sa už často stretávame s názorom, že ekonomická výkonnosť sa zlepšením vplyvu podniku na životné prostredie nezhoršuje a môže sa dokonca zlepšiť.

V čom môže pomôcť aktívny prístup podniku k zlepšovaniu vplyvu na životné prostredie ?

Turner, Pearce a Bateman uvádza, že existuje prinajmenšom niekoľko dôvodov (uvádzame ich ďalej), prečo môže priemysel získať z aktívneho pro-ekologického správania.

Prvým dôvodom je súvislosť medzi znižovaním materiálových a energetických nákladov a znižovaním znečistenia. Všetko čo sa dá vykonať na obmedzenie toku materiálov a energie cez podnikový systém, obmedzí aj znečistenie životného prostredia.

Sektor priemyslu na Slovensku zaznamenal v poslednom období pokles spotreby

energie v dôsledku pokračujúcej reštrukturalizácie, avšak energeticky najnáročnejšie odvetvia priemyslu sú naďalej chemický, petrochemický, železiarsky, oceliarsky a papierenský priemysel a priemysel celulózy.

Druhým dôvodom je získanie konkurenčnej výhody z budovania ekologického imidžu podniku. Zaujatie pozitívneho postoja k životnému prostrediu môže byť dobré pre imidž a teda aj pre trhovú podiel. Zvyšovanie trhového podielu prostredníctvom ekologicky cieleného imidžu podniku však bude úspešné iba v prípade, ak sami spotrebitelia prikladajú primeraný význam ekologickému správaniu podnikov, t.j. ak pretrváva ekologicky uvedomelá spotreba. Pre zlepšenie vplyvu na ŽP a budovanie eko-imidžu je pre podniky prístupných viacero dobrovoľných nástrojov.

Prvým z nástrojov, ktorý môže podnik na tento cieľ využiť sú normy radu ISO 14000.

Tieto normy okrem iného špecifikujú požiadavky systému environmentálneho manažérstva tak, aby sa organizácii umožnilo formulovať politiku a dlhodobé ciele, v ktorých zohľadňuje požiadavky právnych predpisov a informácie o vlastných environmentálnych vplyvoch. Poskytujú tiež návod pre vývoj a zavedenie systému environmentálneho manažérstva, jeho zásad a koordináciu ostatnými riadiacimi systémami. A taktiež sú zamerané na environmentálny audit, environmentálne označovanie a posudzovanie životného cyklu.

Druhým nástrojom z tejto rady nástrojov je schéma Spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS). Je zostavená tak, aby prostredníctvom lepšieho využívania zdrojov, súladu s legislatívou životného prostredia, riadenia svojich významných priamych a nepriamych environmentálnych aspektov a realizáciou svojich cieľov a procesov, pomohla zvýšiť konkurencieschopnosť podniku. Registrácia v EMAS dáva organizáciám možnosť preukázať všetkým zainteresovaným stranám (zákazníkom, verejnosti, úradom), že hodnotia, riadia a znižujú environmentálne vplyvy svojich činností a produktov.

Ako základný stavebný kameň pre EMAS je podľa EÚ možné využiť systémy environmentálneho manažérstva podľa medzinárodnej normy EN ISO 14001. Organizácia registrovaná v EMAS musí nad rámec tejto normy dokázať plnú zhodu z environmentálnou

legislatívou; musí riadiť aj nepriame environmentálne aspekty svojich činností, výrobkov a služieb; zverejňovať overené environmentálne vyhlásenie, zverejniť kľúčové údaje o environmentálnom správaní a získať validáciu od akreditovaného overovateľa. Takáto organizácia musí tiež preukázať angažovanosť zamestnancov a otvorenosť k verejnosti v zmysle otvorenej komunikácie so zamestnancami a zainteresovanými stranami, ako sú akcionári, miestne úrady, dodávatelia a verejnosť a musí vytvoriť schému na zapojenie zamestnancov na všetkých úrovniach tohto systému.

Ďalším nástrojom, prístupným pre podniky je ekologické označovanie výrobkov (napr. eco-labeling v krajinách EÚ) ktoré pomáha spotrebiteľom oddeliť pravdivé tvrdenia o environmentálnom účinku výrobkov od nepravdivých. Zároveň je treba poznamenať, že žiadny výrobok nemôže byť úplne „environmentálne vhodný“. Ak určitý výrobok odčerpáva nejaké množstvo materiálu a energie, je zrejme, že bude mať účinok na životné prostredie. Okrem toho, environmentálne vplyvy sú u mnohých produktov známe iba z obmedzenou presnosťou.

Dobrovoľné dohody tiež patria medzi nepovinné právne normy (resp. nástroje), ktorých uplatňovanie svedčí o spoločenskom uvedomení a ohľaduplnom sa chovaní firiem voči životnému prostrediu a môže pomôcť pri budovaní ich pozitívneho ekologického imidžu. Sú založené na dobrovoľnom zmluvnom vzťahu medzi obyvateľstvom, orgánmi verejnej správy a subjektom zmien – organizáciou, alebo podnikom.

Okrem spomínaných nástrojov môže mať ekologický imidž pre firmu aj iné významné prínosy a to mimo trhu s jej produktmi. Prilákание špičkových zamestnancov (napr. na manažérske posty) môže do určitej miery závisieť od reálnej pro-ekologickej orientácie podniku. Niektoré prieskumy ukázali, že potenciálni zamestnanci považujú ekologický imidž za veľmi dôležitý pri výbere svojho budúceho zamestnávateľa.

Tretím dôvodom pre podniky je príležitosť na trhu pro-ekologických technológií.

Výdaje na zlepšenie vplyvu na životné prostredie u jedného subjektu sa musia premietnuť v podobe príjmu u iného subjektu, či už výrobcu zariadenia na odstránenie znečistenia, dodávateľa menej znečisťujúcej technológie, recyklačnej firmy a pod.. V zariadeniach na čistenie spalín, čistiarňach odpadových vôd, recyklačných technológiách existujú obrovské trhové príležitosti.

Zvýšené výdaje a orientácia podniku na pro-ekologické správanie môže taktiež zvýšiť potenciál podniku na predvídanie hroziacich ekologických problémov a legislatívnych požiadaviek v budúcnosti. Predvídanie môže

podniku priniesť predĺženie časového obdobia, ktoré podnik môže využiť na prispôbenie sa novým požiadavkám, resp. na využitie novovytvorených trhových príležitostí.

Zhrnutie

V súčasnosti existuje celé spektrum dôvodov na dobrovoľné šetrnejšie správanie sa priemyselných podnikov k životnému prostrediu. Medzi tieto dôvody môžeme zaradiť najmä šetrenie materiálnych a energetických nákladov, budovanie lepšej pozície na trhu zlepšovaním ekologického imidžu a neposlednom rade využitie nových príležitostí na trhu pro-ekologických technológií. V rámci budovania a zlepšovania ekologického imidžu, môže firma využiť dobrovoľné nástroje ako sú normy radu ISO 14000, EMAS, ekologické označovanie výrobku a dobrovoľné dohody. Firmy by tiež nemali zabúdať na vplyv ekologického imidžu na získavanie špičkových odborníkov a manažérov.

Literatúra

1. TURNER R. K., PEARCE D. A BATEMAN I., Environmental economics: An elementary introduction, Harvester Wheatsheaf, London, 1994
2. Slovenská agentúra životného prostredia <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1727&lang=sk>
3. MAJERNÍK, M.- BADIDA, M.- MESÁROŠ, M.: Environmentálne manažérstvo – projektovanie systému, TU Košice, Viena, 1999,
4. Zákon NR SR č. 491/2005 Z.z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinnosť od 1. januára 2006)
5. Vyhláška MŽP SR č. 606/2005 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov
6. www.europa.eu.int/comm/environment/emas/documents/legislative_en.htm
7. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001, ktoré umožňuje dobrovoľnú účasť organizácií schéme environmentálneho manažérstva a auditu (EMAS)

Príspevok bol pripravený v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0052/08: Systémový prístup k racionalizácii pracovných procesov vo výrobných podnikoch.